

nummer 48, jaargang 2017-2018

OUTLINE

Themanummer Seksualiteit

“Als we geen woorden hebben
moeten we ze vinden.”

Kees van der Staaij:

“We moeten niet te romantisch
over het huwelijk doen.”

Hoe praat je met je kinderen over seks?

Seks in films

Save the date: 3G landelijke trainingstour

Inhoudsopgave

Interview Erik Smit en Wietske Noordzij	Pagina 4
Interview Kees van der Staaij	Pagina 9
Movie Monitor	Pagina 16
To Read	Pagina 17
Interview Sarina Brons	Pagina 18

Colofon

'Outline' is het kwartaalmagazine van de Christelijke Gereformeerde Jeugdwerk Organisatie. De CGJO ondersteunt het jeugdwerk in de Christelijke Gereformeerde Kerken op professionele wijze. Meer over onze visie en ons werk vind je op: www.cgjo.nl. ISSN 2405-6995

Redactie: Elise van Gulp, Kasper van Helden, Jenne Minnema, Marjan Rozema en Emily Teeninga.

Aan deze editie werkten mee: Ganpat Berrevoets, Ruth Tanghe, Ineke van Dongen.

Foto's: CGJO

Ontwerp: Tjalle Minnema - Grafische Vormgeving. Groningen

Druk: B&K Repro-service B.V. Apeldoorn

Adres:

CGJO

Lage Brink 64K

7317 BG Apeldoorn

T: 055-3556257

E: jeugdbureau@cgjo.nl

www.cgjo.nl

facebook.com/CGJOnl

instagram.com/cgjo_jeugdwerk

Help de CGJO

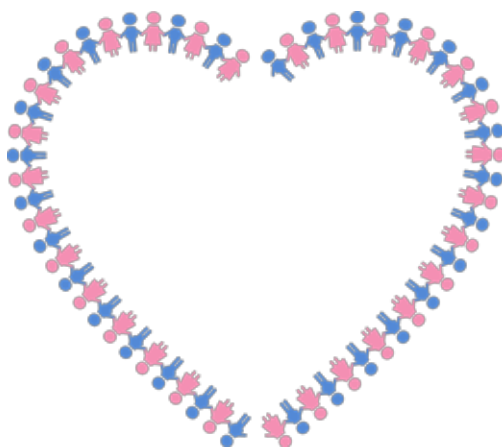
De CGJO is deels afhankelijk van giften. Investeer daarom in de geloofsontwikkeling van onze jeugd. Maak een gift over naar rekeningnummer NL82 INGB 0005 5200 75, St. Steunfonds CGJO, Apeldoorn.

Versie 2

Een bestandsnaam bracht me op het idee. De tekstversie van de movie monitor die u op pagina 16 kunt vinden had als bestandsnaam: 'een film of serie kan niet zonder'. Na herziening werd het bestand opgeslagen onder 'een film of serie kan niet zonder versie 2'. En hoewel het niet zo bedoeld is, viel mijn oog op de diepe waarheid die daarin zit. Nog eens kijken kan heel verhelderend zijn. Je ziet dingen die je eerder niet opgevallen zijn. Even afstand nemen geeft een heldere blik.

De genoemde movie monitor gaat over seks. Net zoals de rest van dit nummer, maar dat had u waarschijnlijk al gezien. Seks heeft een onmiskenbare plek in onze samenleving. En ook in de Bijbel. En daar zit gelijk ook de worsteling voor veel van ons. Want hoe verenig je die twee? En hoe leg je dat uit aan onze jeugd? "Als we geen woorden hebben moeten we die vinden" zegt Kees van der Staaij (SGP) op pagina 9.

Woorden om hét uit te leggen. Bij alle geïnterviewden in dit nummer is dat een rode draad. Sarina Brons legt vanaf pagina 18 uit waarom ze die woorden al op jonge leeftijd bij haar kinderen heeft gebruikt. Hilarisch is de conclusie die haar 5 jarig zoontje vervolgens trekt. Woorden zijn ook opgeschreven in de vele boeken die over dit onderwerp geschreven zijn. Een kleine selectie vindt u op pagina 15. En tips voor het 'ik moet even met je praten' gesprek zijn er op pagina 13.

Seks is iets heel persoonlijks. "Als je jezelf waardevol vindt kun je betere keuzes maken" zeggen Erik en Wietske Noordzij op pagina 4. Dat raakte me. Leven wij als volwassenen dat voor?

God heeft van jou en mij geen versie 2 nodig. En dat mogen we ook aan onze jongeren leren. Hoe je je daar ook bij voelt. De ongelooflijke diepte van de waarheid dat je geaccepteerd bent zoals je bent!

Veel leesplezier!

Jenne Minnema

Jenne (1981) is jeugdwerkadviseur bij de CGJO

“Jongeren willen iets moois maken van hun leven, ook van hun relaties.”

Op een donderdagmorgen in april doe ik mijn laptop aan voor een skype interview met Raise Up. Het was eventjes wat gedoe, maar als alle apparaten eindelijk meewerken kan ik Wietske en Erik goed zien en horen.

Wie zijn jullie en wat voor organisatie zijn jullie?

“Wij zijn Erik Smit en Wietske Noordzij. Wij hebben een trainingscentrum, we trainen in weerbaarheid, pastoraat en preventie. Dit doen we voor jongeren en iedereen die met jongeren werkt. We proberen handvatten en tools te geven waar de jongeren en jeugdleiders mee aan de slag kunnen. De bijbel heeft daarin een belangrijke rol.”

Wat hebben jullie met het thema seksualiteit?

“We geven veel trainingen over dit onderwerp. Als jeugtleider misten we handvatten; hoe ga ik dat overbrengen aan jongeren? En dat merken wij ook onder jeugdleiders nu. We hebben een lesmethode geschreven voor kerken waarin de hele breedte van relaties, verkering en seksualiteit terug komt.”

Wat zegt de Bijbel over seksualiteit?

“Er wordt veel aandacht aan besteed! Er is een heel boek aan gewijd: Hooglied. Seksualiteit is een heel mooi iets, maar er kan ook veel mis gaan. En daarom moeten we daar aandacht voor hebben. Seks is niet een los verkrijgbaar product, het gaat gepaard met relaties. We zijn op aarde om Gods beeld te weerspiegelen zodat we iets laten zien van liefde, vergeving en trouw. We mogen aan de wereld laten zien dat er onvoorwaardelijke liefde is. Maar omdat het

zo vaak fout gaat geven mensen soms de hoop op. Kijk naar God! Hij geeft het goede voorbeeld.”

Wat geven jullie jongeren mee over seksualiteit?

“Onze insteek is dat God een sterk verhaal heeft. Dat is niet in één moment te vertellen. Jongeren krijgen steeds andere vragen omdat ze steeds in een andere fase komen qua ontwikkeling. Je moet ze coachen en aan de hand meenemen.

“...Die strijd is normaal en kan overwonnen worden met God...”

Het is belangrijk dat het iets van hen zelf wordt. Ze hebben mensen nodig waar ze vragen aan mogen stellen, hun fouten mogen maken. Dat is een belangrijke taak voor ouders en jeugdleiders.

Daar hebben wij trainingen voor ontwikkeld. We willen ze laten zien dat God er goede handvatten voor heeft. We motiveren ze om daar zelf naar op zoek te gaan. We werken veel met werkvormen en voorbeelden uit hun eigen leven, zodat het kwartje gaat vallen en ze ontdekken dat God zinnige dingen zegt over seksualiteit.

Het tijdig voorbereiden van de jongeren is nodig zodat ze sterker staan en minder overvallen worden als de vragen komen. En dat ze weerstand kunnen bieden aan de wereld. Het voorbereiden van de jongeren vraagt ook dat je een band hebt met de jongeren, zodat ze bij je komen als ze vragen hebben of fouten hebben gemaakt. Het gaat ook over onszelf. Wees het voorbeeld in je eigen relaties. En wees ook eerlijk over dat het niet altijd makkelijk is."

"...Onbewust vormt het je idee van hoe je moet zijn..."

In de media komen er veel beelden voorbij die seksueel getint zijn. Wat vinden jullie hiervan? Hoe leer je jongeren hier mee omgaan?

"We krijgen zo veel prikkels op ons af. Daar kun je je niet voor afsluiten. Onbewust vormt het je idee van hoe je moet zijn. Wat doe je dan met die prikkels? Je kunt er voor kiezen om het wel of niet toe te laten. Realiseer je wat er in je gedachten gebeurt, want daar komt niemand bij. Daar kan je ook je gedrag veranderen. Jongeren moeten leren om daar alert op te worden. Je kunt niet voorkomen dat je dingen ziet of denkt. Het verschil wordt gemaakt door wat je er mee doet."

En hoe leer je ze hoe ze goed naar zichzelf blijven of leren kijken? En naar elkaar?

"Leer de jongeren dat er verschillen zijn tussen jongens en meisjes. Ook de ideeën die ze hebben bij relaties en seksualiteit zijn niet hetzelfde. In de verschillende leeftijdsfasen speelt seksualiteit een wisselende rol bij jongens en meisjes."

Jeugdleiders kunnen veel doen! Daar is veiligheid voor nodig en kaders. Op school krijgen ze veel mee. Logisch als er vragen komen. Daar moeten we iets tegenover zetten. Betrek hierbij ook de ouders!

Als je jezelf als waardeloos beschouwt, ga je je waarde ergens anders zoeken. Maar als je jezelf waardevol vindt, dan kun je betere keuzes maken. We zijn heel breekbaar.

We zijn geschapen naar Gods beeld, maar we zijn ook zondig. Jezus heeft ons daarvan bevrijdt, maar we

zijn er nu nog niet los van. We zitten nog in de fase van geest en vlees die met elkaar strijden. Die strijd is normaal en kan overwonnen worden met God."

Jullie hebben 'Het boekje' uitgegeven. Voor wie is het geschreven en waarom?

"Het is voor tieners en jongeren geschreven zodat we jongeren iets mee naar huis kunnen geven na een training of catechese. Het is de bedoeling dat het niet zo maar uitgedeeld wordt, maar echt vanuit de relatie wordt meegegeven. Als ze vragen hebben kunnen ze dan ook weer terecht bij hun leiding. Het boekje is bedoeld om het gesprek aan te gaan en te laten zien hoe het ook kan. Jongeren horen zo weinig van hoe God het bedoeld heeft."

Hebben jullie nog een advies voor jeugdwerkers?

"Maak een leerlijn van dit thema, met verschillende modules die je van jongs af aan kunt bespreken. Dan kun je wanneer er iets voorvalt, terugvallen op wat je al besproken hebt."

Durf er zelf ook over te praten. Toerusting en vorming is daarin heel belangrijk. Is het onderwerp voor jou belangrijk? Investeer hier in als kerk.

Laat er ook mensen zijn in de kerk die er voor de jeugdleiders zijn. Zodat ze als team vragen kunnen stellen, twijfels kunnen delen. Daardoor wordt het makkelijker om het met de jongeren te bespreken."

Ook sexting is een fenomeen waar jongeren mee te maken krijgen. Wat is dit? En hoe kunnen we ze hier tegen beschermen?

In de wereld van het Internet zoals, online dating, porno, sexting komt er veel op de jongeren af. Jongeren realiseren zich wel wat ze online zetten. Ze kennen allemaal wel iemand die iets naars heeft mee gemaakt op dit gebied. Ze zijn erg bezig met de vragen: hoe weet ik nou hoe ik iemand kan vertrouwen. En hoe ga ik met mijn eigen lichaam om en met het lichaam van een ander?

Sexting is het verzenden (en ontvangen) van seksueel getinte beelden of tekstberichten door middel van een mobiele telefoon of internetapplicaties zoals WhatsApp. De cijfers van sexting zijn lager dan veel mensen denken. 1 op de 8 jongeren hebben seksuele foto's of

berichtjes gestuurd.

Het beeld wordt wel eens geschetst dat jongeren allemaal aan sexting doen. Maar veel jongeren zijn best voorzichtig. De gevaren van het online zijn hebben de meeste jongeren wel door. Foto's kunnen gehackt worden en als het mis gaat levert dat veel schade op.

Een tip voor jeugdleiders: geef je jongeren mee dat wanneer iemand je onder druk zet om over je grenzen te gaan dan is die jongen/ dat meisje jou niet waard. En nog een tip: bespreek dit onderwerp met mannen en vrouwen apart. Dat geeft vaak betere en diepere gesprekken.

Jongeren willen graag iets moois maken van hun leven, en ook van hun relaties."

Elise van Gorp

Elise (1989) is jeugdwerkadviser bij de CGJO

Theologie studeren? Apeldoorn!

Theologische Universiteit Apeldoorn

Denken om te dienen

- Bijbelgetrouw klimaat
- Gedegen wetenschappelijke scholing
- Aandacht voor de praktijk
- Grondig onderwijs in de talen van de Bijbel
- Diversiteit en dynamiek
- Mogelijkheden voor eigen studieroute
- Kleinschalig en persoonlijk

WWW.TUA.NL

Een praktijkvoorbeeld van een Raise-Up training.

Ik heb net Klaske Ruitenbergh (CGK Drachten) aan de telefoon gehad. Vorig jaar heeft ze op een Huis-van-Belle event Wietske Noordzij van Raise-Up ontmoet. Ze raakten aan de praat en wisselden nummers uit. In Drachten wilden ze heel graag aan de slag met het onderwerp seksualiteit. Ze wilden dit onderwerp vooral onder de aandacht brengen omdat het een lastig onderwerp is en ze als team van jeugdleiders (het jeugdkader) hierin graag toegerust willen worden.

In het kader van veilig jeugdwerk sloot deze cursus dan ook mooi aan. De CGK Drachten koos voor de training 'Onweerstaanbaar' omdat het ging om een tweedaagse training met veel informatie. Het is werkbaar materiaal met mooie voorbeelden om het beeldend op de jongeren over te brengen.

Klaske: "Wietske en Erik zijn gepassioneerd en hebben veel kennis van de bijbel. Alles was ze zeggen is Bijbels onderlegd. De twee trainingdagen hebben we als erg positief ervaren. We hebben veel geleerd over onszelf en het onderwerp en over hoe we hiermee aan de slag kunnen gaan. Ook voor het team was het erg geslaagd. We hebben het gevoel dat we nader tot elkaar zijn gekomen." De CGK Drachten organiseert vanaf september elk seizoen drie avonden per jaar over seksualiteit. Dit begint al bij de elfjarigen tot en met de jongvolwassenen, zodat ze de jongeren op hun eigen niveau met het thema kennis kunnen maken.

Elise van Gurp

Elise (1989) is jeugdwerkadviseur bij de CGJO

“Seksualiteit is voor mij als medewerker van Chris een thema dat ik bijna dagelijks tegenkom in de anonieme gesprekken online. Als organisatie zetten we bij jongeren vooral in op weerbaarheid, stevig op je eigen benen staan en gezonde keuzes kunnen en durven maken. Ik geloof dat jongeren in staat zijn om gezonde keuzes te maken, wanneer de omgeving helpt om een eerlijk en compleet beeld te schetsen. Daar kunnen we echt een heel erg waardevolle rol in spelen! Zonder een oordeel over de jongere uit te spreken. Juist wanneer het seksualiteit betreft.

Naast dat ik jongeren spreek, ontmoet ik ook ouders, opvoeders en jeugdleiders om hen te motiveren en te inspireren in hun rol naast de jongere. Daarbij houd ik altijd de jongere op het oog, zodat die gezonde keuzes vanuit zijn of haar hart mag maken. Als organisatie doen we dat onder andere geïnspireerd en gedreven door Spreuken 4:23: ‘Van alles waarover je waakt, waak vooral over je hart, het is de bron van je leven.’”

Ruth Tanghe – medewerker Stichting Chris en Voorkom!

“Als we geen woorden hebben, moeten we ze vinden.”

Trouw, liefde en seksualiteit lijken drie woorden die in onze samenleving steeds minder met elkaar te maken hebben. De Bijbel koppelt ze wél aan elkaar. Hoe ga je hiermee om richting jongeren? Toen we deze vraag bij de CGJO bespraken viel de naam van Kees van der Staaij. Hij stak een poosje terug zijn nek uit vóór trouw en tegen overspel. Gelukkig wilde hij meewerken aan een interview en daarom ging jeugdwerkadviser Jenne op een mooie maandagmorgen naar Den Haag.

Jullie zijn een poosje geleden een actie gestart tegen second love. Waarom deden jullie dat en wat waren de reacties daarop?

“Van verschillende kanten gaven mensen aan: het kan toch niet dat ik in de auto zit met mijn kinderen en een reclame hoor voor een overspel site die zegt: gelukkig getrouwd? Het kan altijd nog leuker en spannender! Een oproep om vreemd te gaan dus. Ik heb echt zitten denken hoe ik hier iets mee zou kunnen doen. Ik heb hele voorzichtige vragen gesteld, bijvoorbeeld of overspel toch ook niet schadelijk zou kunnen zijn. En of het niet goed zou zijn om vanuit de kant van de regering ons hierover uit te spreken. Zeker als mensen relatieproblemen hebben is vreemdgaan niet de manier om dat op te lossen. Trouw in een relatie is juist een belangrijke positieve waarde. Maar na een rondje langs diverse politieke partijen ging alleen de ChristenUnie mee. De rest vond het ‘politiek wat kwetsbaar’. En daarmee was een gevoelig thema weer afgedaan. Ik vind dat gek. De overheid zegt wél dat er in metro’s

geen reclame mag worden gemaakt voor snoepgoed omdat jongeren daar dik van kunnen worden of roept dat als je vrijt je het wel met een condoom moet doen. Daar is de overheid dus wel moraliserend aanwezig! Maar er is een enorme angst om moraliserend te zijn op het terrein van de waarde van trouw in relaties. En er is bar weinig ruimte om er gewoon iets van te vinden, nog los van allerlei maatregelen. Uiteindelijk hebben we besloten via de media met de actie door te gaan. We hebben een crowdfundingactie georganiseerd waarbij we verschillende modellen billboards hebben bedacht die zeggen: overspel is een spel met alleen maar verliezers. Een beetje met een knipoog, maar wel degelijk ook om ons hiertegen te keren. Toen gebeurde er wat mij betreft iets onverwachts: er kwam ongelooflijk veel bijval! Mensen die bijvoorbeeld zeiden: normaal stem ik D66, maar hier hebben jullie wel een punt. Ik zag in al die reacties hoeveel pijn en verdriet er in de hele samenleving zit als gevolg van mensen die beschaamd zijn in het vertrouwen in hun partner. Deze reacties waren een enorme stimulans ...

om door te gaan met de actie en aandacht voor dit thema te blijven vragen. Politiek gezien heeft het ertoe geleid dat de zendtijdmogelijkheden zijn ingeperkt voor die second love reclame en vergelijkbare."

Wat zou u adviseren aan jeugdleiders die met jongeren spreken over de seks anno nu?

"Ik zou allereerst willen laten merken dat ik begrijp dat dit wel wereld is waarin je ademt. Als ik zie wat er in literatuur en films naar voren komt dan is het voor jongeren vrij normaal dat je al snel met iemand seks hebt. De koppeling van seksualiteit aan een relatie is niet meer vanzelfsprekend. Je zit zelfs haast in de verdachtenhoek als je dit wil koppelen. In gezinnen heb je heel wat woorden nodig om dit onderwerp ter discussie te brengen. Privé zijn wij geholpen met het boekje van Oscar Lohuis: 'exclusieve liefde'. Dat geeft mooi woorden aan waarom het belangrijk is om te wachten met seksualiteit tot een huwelijk. Hij geeft niet alleen Bijbelse en praktische argumenten, maar ook psychologische. Dat viel me rondom onze overspel-actie ook al op dat er ook veel moderne psychologische literatuur is die zegt dat seksualiteit iets heel bijzonders is wat verbinding kan geven tussen 2 mensen, maar het is net plakband. Als je dat elke keer overal maar opplakt, dan werkt het steeds minder goed. Het kan echt de ontwikkeling, diepgang en hechting in je relatie schaden als je daar te makkelijk mee omspringt. In onze second love campagne hebben we bewust een campagne gemaakt met als slogan 'wij gaan voor trouw'. Ook al ben jij tot en met gisteren niet trouw geweest: het is elke dag de moeite waard om voor trouw en toewijding te gaan."

**"... Start niet met de moraal
maar met de relatie ..."**

Is dat nog uit te leggen aan jongeren?

"Ik merk dat de oudere generatie wat verlegen is met het onderwerp seksualiteit. We hebben geen woorden en hebben eigenlijk een beetje de slag gemist om dit onderwerp enthousiast en positief over te brengen aan jongeren. Samen met de psychologische inzichten die ondersteunen wat de Bijbel zegt ben ik nog steeds optimistisch over de mogelijkheden om zuiniger met seksualiteit om te springen. Maar het vraagt wel argumentatie én woorden. En als we geen woorden

hebben moeten we die vinden.

Ik vind ook dat je ervoor op moet passen om niet te romantisch over het huwelijk te doen. We leven in een gebroken wereld. Als wij hoog opgeven over seks, dan denken mensen met relatieproblemen: ja zie je wel: ik heb de verkeerde! Ik stop ermee en fladder naar de volgende. Ondertussen neem je jezelf mee en zie je vaak dat de problemen zich herhalen. Onze samenleving roept het beeld op dat seksualiteit het toppunt van genot en vreugde is, terwijl dat vooral te vinden is in een diepe en intense relatie. Seks is zeker één van de talen van intimiteit in een relatie, maar er zijn nog veel meer liefdestalen. Daarnaast kan het ook nog eens heel veel druk geven als je moet presteren in bed. Een beetje ontspanning zou niet gek zijn. Goed om aan jongeren te vertellen."

Hoe kun je jongeren weerbaar maken?

"Ik denk ook dat het in deze tijd in de omgang met jongeren heel belangrijk is om niet te starten met de moraal, maar allereerst met de relatie. Daarnaast denk ik dat het heel belangrijk is dat jongeren voorbeeldverhalen horen. Laat bijvoorbeeld eens een studente die met een sugardaddy is meegegaan haar verhaal doen. Wat heeft dat voor haar betekend? Of bijvoorbeeld een meisje die met meerdere jongens naar bed is geweest: gaf dat echte vreugde? Wat betekende dat voor een latere relatie? Ik denk dat openheid rond seksualiteit goed is. Als wij niet positief spreken over seksualiteit en de beleving daarvan en alleen maar met het opgeheven vingertje zeggen wat er fout is en niet deugt, zal het niet veranderen. Als je het plaatst als zijnde iets 'van de wereld' en niet als iets wat bij het koninkrijk van God hoort dan komt het positieve niet uit de verf.

Laten we teruggaan naar de eenvoudige kern: het is de moeite waard om elkaar trouw te blijven. En: investeer in je relatie. Tegelijkertijd moet je niet goedkoop zeggen: 'doe nog maar even je best dan komt het wel goed.' Het is niet zo dat er nooit een reden kan zijn om een relatie te beëindigen. Maar ga ervoor. Ik denk vaak aan het verhaal van Jezus en de overspelige vrouw. De farizeeërs komen die vrouw aanklagen en hopen dat Jezus hier iets van zegt. Volgens de joodse wet zou ze gestenigd moeten worden. Maar dan stelt Jezus de verrassende vraag: wie van u is zonder zonde? Die mag de eerste steen gooien. Bedremmeld druipen ze af. De houding van Jezus tegenover de vrouw is een houding van liefde. Maar tegelijkertijd houdt hij de moraal hoog: 'ga heen en zondig niet meer'. En dat vind ik eigenlijk altijd het mooie en spannende van dit thema. Kijk mensen niet met de nek aan, maar blijf wel reclame maken voor de waardevolle leefregels van God!"

Jenne Minnema
 Jenne (1981) is jeugdwerkadviseur bij de CGJO

Praten over seks met kinderen en tieners

2-5
jaar

Saar en Jop
 Over identiteit, vriendschap en intimiteit
 2e druk

4-7
jaar

Saar en Jop
 praten over seksualiteit
 3e druk

15+

€13,95

€9,95

Eros online
 Seksualiteit op internet; hoe maak je kinderen en jongeren weerbaar?
 www.raiseup.nl

OPEN AVOND

DO 21 JUNI 2018

18.30 - 21.00 UUR

Het leven zit vol mogelijkheden

De Christelijke Hogeschool Ede helpt je om jouw talenten te ontdekken en leidt je op tot een professional. Omdat de wereld mensen nodig heeft die stevig in hun schoenen staan, er zijn voor een ander en groepen kunnen verbinden. Ontdek de mogelijkheden die de CHE jou te bieden heeft.

/ Verpleegkunde
/ Social Work
/ Journalistiek

/ Communicatie
/ Bedrijfskunde
/ Human Resource Management

/ Leraar Basisonderwijs
/ Leraar Godsdienst/ Levensbeschouwing
/ Godsdienst Pastoraal Werk

We moeten even praten!

Misschien herinner je nog het moment dat één van je ouders naar je toe kwam en op een enigszins plechtige toon tegen je zei: "ik wil even met je praten". Jij merkte dat je vader of moeder zich ongemakkelijk voelde en zelf kreeg je er ook geen fijn gevoel van. Dit soort gesprekken kwamen vaak vlak voor of net tijdens de pubertijd, het moment dat je ouder(s) het met jou wilden hebben over seks.

Het praten over seksualiteit is voor veel mensen lastig en ook veel ouders hebben er moeite mee. Het is een intiem onderwerp waarbij je je kwetsbaar opstelt. Misschien zou je als ouder het liefste dit soort gesprekken niet willen voeren.

Dat komt goed uit, want ik zou dit soort gesprekken willen afschaffen. Seksualiteit kan een beladen onderwerp worden als er maar op één specifiek moment over gesproken wordt. Terwijl het juist een onderwerp is waar zoveel over te vertellen valt. Seksuele ontwikkeling, voortplanting, relaties aangaan, grenzen aangeven en omgaan met verlangens. Al deze onderwerpen bieden jou als opvoeder de kans om je kind steeds een beetje te vertellen.

Op het moment dat praten over seksualiteit een gespannen sfeer oproept, nodigt dit voor kinderen en jongeren niet uit om met vragen te komen. Google is niet zo genuanceerd in het geven van antwoorden zoals jij dat als ouder wel kunt. Daarom is het belangrijker dat je als ouder beseft dat wanneer je van jongs af aan met je kind over het onderwerp seksualiteit praat, je dan de kans hebt om zo veel mogelijk informatie zelf te vertellen.

Maar hoe doe je dat nu?

Kinderen stellen vaak veel vragen. Deze vragen kunnen een aanleiding zijn om iets te vertellen. Denk aan de geboorte van een kind of het zien van een TV programma. Het kan zijn dat je eerst schrikt van een vraag die je kind stelt. Je had het nog niet verwacht of je merkt dat het je verlegen maakt. Het is goed om te weten dat jonge kinderen nog geen besef hebben van schaamte, ze zijn nieuwsgierig en willen graag weten hoe iets zit. Bij het beantwoorden van vragen is het goed om te proberen behapbare informatie te geven. Geef antwoord op de vraag en denk niet dat je direct alles moet vertellen van de geslachtsgemeenschap tot de geboorte.

Als kinderen weinig vragen stellen of als je het lastig vindt om aan de hand van een vraag in gesprek te gaan over seksualiteit, kan het boek: *Saar en Jop praten over seksualiteit* van Arjet Borger je helpen. Je kunt in gesprek gaan met je kind aan de hand van afbeeldingen en vragen.

Als ouder heb je de kans om niet maar één keer over zo'n belangrijk thema in gesprek te gaan, maar heb je steeds weer momenten om met je kind in gesprek te gaan en stap voor stap steeds iets te kunnen vertellen. Hoe mooi is dat!

Emily Teeninga

Emily (1993) is jeugdwerkadviseur bij de CGJO

Probeer dat maar eens kwijt te raken.

Als ik in ons 'oude dorp', waar we jaren gewoond hebben, terugkom herleven oude verhalen en ploppen goede herinneringen als vanzelf op: het plezier dat we hadden, vrienden, burens, de rivier, spelende kinderen op het plein. Geluuksmomenten die je koestert.

Beelden, geuren, een opmerking van iemand kunnen ook pijnlijke momenten oproepen. Na een ervaring van seksueel misbruik bijvoorbeeld. Probeer die nare herinneringen maar weer eens kwijt te raken! Teveel situaties roepen ze voortdurend weer op.

Seksualiteit gaat over intimiteit en veiligheid. Jongeren mogen seksualiteit ontdekken als een geschenk van de Schepper. Een leerproces waar een veilige omgeving voor nodig is; een leerproces dat niemand mag verstoren. Gezegend die opvoeders die hen de ruimte geven goede herinneringen op te bouwen! Waardevolle momenten die ze niet gauw kwijt zullen raken.

Ineke van Dongen is preventiemedewerker van het Meldpunt Misbruik in Kerkelijke Relaties.

Startthema 2018-2019: Face 2 Grace

Genade is een woord wat we veel in de kerk horen, maar in het dagelijks leven komt het niet zo vaak meer voor. Wat betekent het nou eigenlijk? De vertalers van de Bijbel in gewone taal hebben gekozen voor: zo goed wil God voor ons zijn. En dat is precies waar het om gaat. God wil zo goed voor ons zijn dat Hij zijn zoon stuurt om te sterven voor onze zonden. Wij hoeven daar niets voor te doen! Het wordt ons gegeven.

Met het thema Face 2 Grace willen we bereiken dat kinderen en jongeren leren dat God genadig is. Wat is genade eigenlijk? En wat betekent genade voor mij? Hoe leef ik uit genade? Het zijn vragen die aan bod komen in twee diensten, een bijbelleesrooster, heel veel verwerkingen en nog veel meer!

De startmap is de afgelopen weken verstuurd naar alle CGK gemeenten. Je kunt de hele map en ook de losse bijlagen downloaden op onze site via: https://cgjo.nl/downloads/startmapface2grace_106

Themamap geloofsopvoeding

Als je met je gemeente het onderwerp 'geloofsopvoeding' eens aandacht wil geven tijdens een kerkdienst is dit misschien iets: we hebben een speciale themamap ontwikkeld over dit onderwerp. Deze is vergelijkbaar met de map die je nu in handen hebt en bevat materiaal voor 2 volledig uitgewerkte kerkdiensten, gezinsmomenten voor thuis, heel veel verwerkingen en andere leuke ideeën. Deze map met als thema 'EVERYBODY' verschijnt najaar 2018 en is te bestellen via: jeugdbureau@cgjo.nl of te downloaden van onze site www.cgjo.nl.

Save the date: 3G landelijke trainingstour

Samen met praktijkcentrum en NGK jeugdwerk starten we dit najaar een landelijke trainingstour. Ons verlangen is om zoveel mogelijk jeugdleiders te bereiken en ze te helpen hoe ze hun jeugdwerk in deze tijd vorm kunnen geven. Zie de achterkant voor meer informatie wat betreft data en plaatsen waar we langskomen. Schrijf de data alvast in uw agenda!

U kunt sowieso altijd bij ons terecht voor advies en training op het gebied van jeugdwerk. We helpen u graag verder!

Team CGJO

Een film of serie kan niet zonder ... ?

Een tijdje geleden hield ik voor de jongerengroep een thema avond: Films/series kijken en Christen-zijn. Eén van de stellingen tijdens deze avond was:

Series en films met expliciete seksscènes kan je niet kijken als Christen.

Als het antwoord 'ja' luidt kan je je afvragen hoeveel films en series er nog overblijven. Wat kunnen we als jeugdleiders jongeren nu meegeven als het gaat over seks in films en series? Seks is bijna niet van het scherm weg te denken. Als we geloven dat God seks voor binnen het huwelijk geschapen heeft met al Zijn goede bedoelingen, hoort het dan wel op tv thuis? Misschien is het eens goed om met jongeren de achtergrond van het waarom van 'seks in de film' uit te zoeken.

In de eerste seizoenen van Game of Thrones spatte niet alleen het bloed van het scherm, maar ook allerlei naakte vrouwen. Seks en geweld brachten geld in het laatje. De jongeren die ik erover sprak waren oké met een seksscène, maar alleen als die een functie zou hebben binnen het geheel van de film. De makers Game of Thrones gebruiken het voor entertainment, kijkcijfers en geld. Veel andere hitseries kennen dezelfde truc: alles expliciet laten zien, zo ver gaan als mogelijk en zo je kijkers binnenhalen.

Je zou de vraag aan je jongeren kunnen stellen of de behoefte aan seks op het netvlies getriggerd wordt door het conditioneren van dit soort filmbeelden. Zijn we er zo gewend aan geraakt dat een film niet geweldig is als de seksscène ontbreekt? Volgens het testpubliek voor de Nederlandse film Nachtrit wel. Regisseur Dana Nechushtan vertelde dat dit publiek toch vond dat de hoofdpersonen seks moesten hebben. De acteurs mochten na de opnames nog een keer komen opdraven. Een andere filmmaker zei dat er natuurlijk wel een love scene in zijn film moest komen. Het hoort er nu eenmaal in thuis. Of er dan nog wel sprake is van echte 'love', dat maakt niet uit.

En de actrices en acteurs die uit de kleren gaan: hoe zit het daarmee? Goede vraag voor een groeps gesprek. Een vriendin van mij vertelde me: 'Ze hebben me gevraagd of ik auditie wil doen voor een rol als vioolmeisje voor in een film, maar 't is wel een beetje zo'n seksfilm.' Ik stelde haar de vraag: 'wil jij naakt in beeld, zodat heel Nederland je zo kan zien?' Ze schudde haar hoofd. Vioolspelen in een film zou ze heel leuk vinden, maar naakt te zien zijn? Nee, dat was het geld toch echt niet waard. De film bleek uiteindelijk een softe pornofilm te zijn. Het ging de makers dus helemaal niet om haar viooltalent. Hoeveel jonge vrouwen hebben toch getekend voor dit soort rollen? Voor een aantal was het een springplank naar Hollywood en erg genoeg voor een aantal ook een glijbaan naar de porno-industrie.

Bij expliciete naakt- en seksscènes verkoopt de actrice/acteur haar of zijn lichaam en daarmee ook iets heel intiem aan een wereldwijd publiek. Had Jezus niet iets gezegd over de naakten kleden?¹ Ook die acteurs en actrices, die wellicht onder druk toch uit de kleren gingen. Doe mij dan maar een serie of film zonder.

Ganpat Berrevoets

Ganpat (1982) is jeugdwerker en filmkenner

¹ Mattheüs 25:36

Boekbesprekingen

Er zijn talloze boeken te vinden die gaan over seksualiteit en het bespreekbaar maken van het thema seksualiteit met kinderen en jongeren. Hieronder geven wij een viertal boeken weer die elk hun eigen invalshoek hebben om het onderwerp seksualiteit te bespreken. Mogelijk kan dit je helpen om een geschikt boek te vinden die past bij de doelgroep en de onderwerpen waar jij mee te maken hebt en interesse in hebt.

Het boek *Maak ze sterk* van Wietske Noordzij en Erik Smit is een boek dat ingaat op meerdere gebieden die aan de orde komen in het leven van een kind. Het boek gaat niet alleen over seksualiteit, maar gaat onder andere over hoe je kinderen kunt leren om weerbaar te worden op het gebied van verschillende thema's zoals; omgaan met emoties, pesten, omgaan met anderen en groepsvorming. Het boek belicht de onderwerpen vanuit de christelijke normen en waarden. In het boek staan geregeld herkenbare voorbeelden uit de praktijk en daarnaast worden de beschreven onderwerpen uit het hoofdstuk aan het eind overzichtelijk weergegeven in een tips rubriekje. Een mooi boek voor ouders met opgroeiende kinderen in de leeftijd van 0-12 jaar.

Het boek *Blozen mag* van Sarina Brons gaat in op veel herkenbare vragen die ouders hebben rondom de seksuele opvoeding. Vanuit de vele praktische voorbeelden die in het boek beschreven staan, worden handreikingen voor ouders gegeven hoe je zelf over dit onderwerp met je kinderen in gesprek kunt gaan. Het boek is zo opgebouwd dat het stap voor stap de fasen van de seksuele ontwikkeling van kinderen doorloopt. Dit helpt je om als ouder goed aan te kunnen sluiten bij de belevingswereld van je kind. In het boek is er ook geregeld aandacht voor de Bijbelse achtergronden rondom seksualiteit. Een goed boek over alle aspecten die komen kijken bij het praten over seksualiteit voor ouders met opgroeiende kinderen in de leeftijd van 0-14 jaar.

In het boek *Eros online* van Wietske Noordzij en Erik Smit wordt op een pakkende wijze kort en bondig ingegaan op verschillende onderwerpen rondom seksualiteit op internet. Het boekje is geschikt voor ouders, maar daarnaast ook voor jeugdleiders en biedt handvatten om over het onderwerp seksualiteit en internet in gesprek te gaan met jongeren van 12-18 jaar. Bij dit boekje is ook een werkboek voor jongeren verschenen. Dit werkboek is vrij uitgebreid en daar zijn zeker meerdere avonden mee te vullen. Naar eigen inzicht zou je er ook een aantal onderwerpen uit kunnen gebruiken. Dit werkboek is vooral geschikt voor jongeren van 12-16 jaar.

Het boek *In gesprek over seks* van Arjet Borger laat jou als lezer nadenken hoe jij jouw visie op seksualiteit ter sprake brengt of wilt gaan brengen met kinderen en jongeren. Het boek is geschreven vanuit een christelijke context, maar maakt onderscheid tussen het gesprek over Gods bedoeling met seksualiteit en het gesprek over seksualiteit. Het boek biedt verschillende handvatten hoe je vanuit een openhouding in gesprek kunt gaan met jongeren over seksualiteit. Het boek wil jongeren zoveel mogelijk stimuleren om zelf gezonde keuzes te maken rondom seksualiteit. In het boek worden de verschillende leeftijdsfasen bij langsgesgaan hoe je met je kind of jongere over seksualiteit in gesprek kunt gaan.

Emily Teeninga

Emily (1993) is jeugdwerkadviseur bij de CGJO

“Gun je dochter een stuk privé...”

Interview met Sarina Brons over seksuele opvoeding.

Wanneer vertel je ‘het’ aan je kinderen? Hoe begin je een gesprek over seksualiteit? En hoe voer je het gesprek over intimiteit als je dochter verkering krijgt? Sarina Brons schreef er een praktisch boek over: ‘Blozen mag’. Speciaal voor de Outline ontmoet jeugdwerkadviseur Kasper van Helden haar voor een interview.

Wie is Sarina Brons?

“Ik ben 48 jaar, we hebben drie kinderen die inmiddels allemaal het huis uit zijn. Ik ben GZ-psycholoog bij Eleos en sinds 2,5 jaar predikantsvrouw. Mensen zouden me kunnen kennen van de boeken, ‘Ruimte door regels’ of ‘Blozen mag’.”

Wat drijft je om een boek over seksuele opvoeding te schrijven?

“Ik merkte dat veel ouders worstelen met dit onderwerp. Veel ouders hebben in hun eigen opvoeding geen voorbeeld gehad van hoe het kan. Seksualiteit is iets prachtigs wat God ons geeft, maar tegelijkertijd ook een moeilijk en ingewikkeld onderwerp. Ik merk dat ik opvoeders hierin graag dien.

In de tijd dat ik verkering had, was er iemand die me vertelde dat het waardevol is om te wachten, dat seksualiteit iets kostbaars is, dat je niet zomaar te grabbel gooit. Dat vond ik zo mooi, dat gun ik anderen ook.”

Waarom is het belangrijk dat ouders met hun kinderen spreken over seksualiteit?

“De maatschappij propageert een vrije seksuele moraal. Kinderen komen deze boodschappen overal tegen. Denk bijvoorbeeld aan reclames op straat. Willen we dat onze kinderen over seks denken zoals God het heeft bedoeld, dan zullen we hen bewust de christelijke waarden en normen moeten bijbrengen.”

*“...Dat vond ik zo mooi,
dat gun ik anderen ook...”*

Kun je te vroeg beginnen met seksuele opvoeding?

“Toen onze zoon vijf jaar was wilde hij graag puppy’s van onze hond. Ik heb toen uitgelegd dat als een vrouwtjeshond loops is, een mannetjeshond graag op haar wil springen. Dan zorgt hij ervoor dat er zaadjes bij het vrouwtje binnen komen. Ik dacht toen: Het is eigenlijk wel een mooie gelegenheid om de lijn door te trekken naar mensen. Maar is vijf jaar niet aan de vroege kant? Ik heb het erop gewaagd en heb er nooit spijt van gehad. Dat hij de boodschap begrepen had bleek wel uit zijn opmerking: ‘Dus papa en mama hebben het drie keer gedaan.’

Wat mij betreft begint de seksuele opvoeding direct na de geboorte. Als we ons kind koesteren en verzorgen, geven we ons kind hiermee een positieve lichaamsbeleving. Wanneer een peuter ziet dat zijn papa en mama elkaar een knuffel geven, leert hij hierdoor iets over intimiteit.

Hoe ouder het kind is hoe lastiger het wordt om voor het eerst over seksualiteit te spreken. Als het van jongs af aan al een onderwerp van gesprek is, is het in de tienerleeftijd minder een beladen onderwerp. Ik vind het van belang dat we niet denken als we het een keer hebben verteld: nu zijn we klaar. Het helpt een kind dat we regelmatig herhalen wat al is verteld."

"...We mogen God bidden om openingen voor gesprek..."

Nu we het toch over tieners hebben: heb je nog tips?

Wanneer je kinderen ouder worden en verkering krijgen maken ouders zich nogal eens zorgen. Gaat het wel goed? Wanneer je dan met ze in gesprek gaat vraag dan niet: 'Wat doe je allemaal?'. Gun je dochter een stuk privé over hoe intiem ze is met haar vriend. Het is wel goed dat we het gesprek voeren zodat je weet hoe ze erover denkt. Dat we vragen: 'Hoe denk je erover? Wat is jouw mening?' Maar het belangrijkste is dat je betrokkenheid laat merken en jezelf ook kwetsbaar opstelt. Dat je de boodschap geeft: 'Als je ergens mee worstelt, kun je bij me terecht'."

Hoe kijk je aan tegen het gebruik van voorlichtingsboekjes?

"Ik zeg altijd tegen ouders: 'Voer het gesprek ook op een manier die bij jou past.' De ene ouder vindt het fijn om dit aan de hand van een boekje te doen, een andere ouder vindt dit maar niets.

Als je een boekje aanschaft, lees eerst zelf de tekst en bekijk de plaatjes. Voel je je prettig bij hoe erover wordt geschreven en hoe het in beeld wordt gebracht? Als jij je er ongemakkelijk bij voelt geef het boekje dan niet of lees er niet uit voor. Er zijn ook goede seculiere boekjes. Leg hierbij wel goed uit aan je kinderen waarin jouw visie verschilt van wat in het boekje wordt beschreven."

Hoe kan de kerk van betekenis zijn voor ouders als het gaat om de seksuele opvoeding?

"Ik vind het heel goed als in de kerk ook gesproken wordt over seksualiteit. Bijvoorbeeld in een dienst naar aanleiding van het zevende gebod. Maar ook op catechisatie en op de club is het goed als er met jongeren over seksualiteit wordt gesproken. Een tip hierbij is om de ouders hiervan op de hoogte te brengen, zodat ze er thuis op in kunnen haken. Laten we als gemeente biddend rondom de jongeren en hun ouders te staan."

Kun je nog meer voorbeelden geven van mooie aanleidingen voor een gesprek over seks?

"We mogen God bidden om openingen voor gesprek. Het is bijzonder om te merken dat God dat gebed dan ook verhoort. Als we er alert op zijn geeft God ons in het dagelijks leven regelmatig aanknopingspunten om met onze kinderen te spreken over seksualiteit: Een buurvrouw die zwanger is, het maandverband op het toilet of je zoontje die zijn middelvinger opsteekt.

Toen onze dochters in de tienerleeftijd waren, lazen we na het avondeten Deuteronomium 23. Daarin staan de voorschriften voor wanneer een man een natte droom heeft gehad. Dit was een mooie aanleiding om aan hen te vertellen hoe dit bij jongens gaat. Op dezelfde manier kunnen de reinheidswetten rondom menstruatie uit Leviticus een aanleiding tot gesprek zijn. Lees dus gewoon de hele bijbel met elkaar en grijp de gelegenheden die zich aandienen aan. Er is vaak wat moed nodig om het onderwerp aan te snijden, maar vrijwel altijd zijn je kinderen achteraf dankbaar dat je het hebt gedurfd."

Kasper van Helden

Kasper (1985) is jeugdwerkadviseur bij de CGJO

Elke avond een inspirerende spreker
en 4 workshops:

1. Kindercatechese
2. Slowcial jeugdwerk
3. Deel je leven (jeugddiaconaat)
4. Geloofsopvoeding

Toegang: €10,- p.p.
Inloop: 19:15u, programma start om 19:30u
Opgeven: via de websites van de deelnemende organisaties